

**Studeren met een
chronische ziekte in
het hoger onderwijs:
knelpunten en
aanbevelingen.**

Situering

Met de AYA Movement (AYA staat voor adolescents and young adults met kanker) wil Kom op tegen Kanker via een samenwerking met zorgverleners en jongvolwassenen zowel zorgverleners, werkgevers als beleidsmakers bewustmaken van leeftijdsspecifieke noden en problemen tijdens en na kanker. We nemen initiatieven om de levenskwaliteit van en de zorg voor jongvolwassenen met kanker te verbeteren.

De AYA Movement zet in op het verbeteren van de (re-)integratie op vlak van studie en werk en wil vermijden dat AYA's door ziekte financieel achtergesteld raken. In dat kader deed Kom op tegen Kanker vroeger al aan beleidswerk met het rapport 'Jongeren en chronische ziekte'. Dat bundelt knelpunten over o.a. kinderbijslag, ziekteverzekering en studiepunten. Daarnaast inventariseerden we ook relevante sociale voorzieningen voor AYA's om zorgprofessionals in staat te stellen om jongvolwassenen tijdens hun kankerbehandeling te informeren over de regelgeving, tegemoetkomingen en ondersteuning waarop ze een beroep kunnen doen.

We merken echter aan de vragen die we krijgen van jongeren dat ze nog altijd tegen zaken aanlopen als ze tijdens of na hun ziekte hoger onderwijs volgen. Daarnaast blijkt uit cijfers van het interfederaal gelijkheidsorgaan Unia dat zij de afgelopen 5 jaar 50 dossiers opstartten over mogelijke discriminatie omwille van de discriminatiegrond 'handicap' of 'gezondheidstoestand' in het hoger onderwijs in het Vlaamse Gewest.¹

Om de concrete knelpunten in kaart te brengen, legden we ons oor te luisteren bij de klankbordgroep van de AYA Movement, de jongeren betrokken bij de jongerenwerking van Kom op tegen Kanker, zorginstellingen, verenigingen voor patiënten met andere chronische ziekten en Unia. Op basis van een twintigtal getuigenissen die we zo verzamelden, schetsen we hieronder concrete knelpunten voor jongeren met een chronische ziekte (dus ruimer dan de oncologische problematiek) en geven we zes aanbevelingen om die aan te pakken. Die zijn gericht aan de onderwijsinstellingen en de Vlaamse minister van Onderwijs. Bij de aanbevelingen gericht aan de onderwijsinstellingen (aanbeveling 3-6) zien we een rol voor de minister van Onderwijs om waar nodig en mogelijk te faciliteren dat de onderwijsinstellingen daar werk van kunnen maken. Als bijlage voegen we enkele sprekende getuigenissen van de gecontacteerde jongeren toe.

De aanbevelingen in deze nota worden ook ondersteund door het Vlaams Patiëntenplatform en ReumaNet.

---

¹ Cijfers bekomen van Unia. Sinds 15 maart 2023 is dat een bevoegdheid van het Vlaams Mensenrechteninstituut.

Knelpunten & aanbevelingen

Studenten in het hoger onderwijs die geconfronteerd worden met ernstige gezondheidsproblemen kunnen op verschillende manieren hinder ondervinden bij hun studies. Een student die herstelt van kanker kan bijv. kampen met extreme vermoeidheid, iemand met een auditieve beperking heeft moeilijkheden de docent te verstaan, terwijl een student met regelmatige epilepsieaanvallen niet fysiek naar de les kan komen.

1. Redelijke aanpassingen

Die studenten hebben gemeen dat ze geholpen kunnen worden door redelijke aanpassingen. Ze hebben daar ook recht op, zoals blijkt uit art. 11.276, §3 Codex Hoger Onderwijs². Dit artikel geeft aan dat 'studenten met functiebeperkingen' recht hebben op redelijke aanpassingen. 'Studenten met functiebeperkingen' worden omschreven als *'studenten met langdurige fysieke, mentale of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met andere studenten te participeren aan het hoger onderwijs'*. Over redelijke aanpassingen bepaalt datzelfde artikel: *'Een aanpassing is een concrete maatregel, van materiële of immateriële aard, die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een functiebeperking neutraliseert. Als een redelijke aanpassing wordt beschouwd, de aanpassing die geen disproportionele belasting betekent. Een beslissing tot weigering van de gevraagde aanpassingen kan gemotiveerd zijn op grond van een door de instelling gemaakte afweging dat de gevraagde aanpassing afbreuk doet aan de mogelijkheid de domeinspecifieke leerresultaten van de opleiding te bereiken of aan de mogelijkheid om andere doelstellingen van het opleidingsprogramma globaal te verwezenlijken'*.

Voorbeelden van redelijke aanpassingen zijn de mogelijkheid om de les op afstand (online) te volgen, een tolk in te schakelen, examens te spreiden ... Het verkrijgen van die aanpassingen loopt echter niet altijd even makkelijk. Ze worden aangevraagd via de zorgcoördinator of het aanspreekpunt voor studenten met een functiebeperking dat op elke hogeschool of universiteit aanwezig is. In een gesprek tussen student en aanspreekpunt wordt bekeken welke aanpassingen nodig en ook mogelijk zijn zonder dat ze afbreuk doen aan de te bereiken leerresultaten van de opleiding.³ Van jongeren horen we dat in bepaalde onderwijsinstellingen de eigenlijke toekenning van de redelijke aanpassing vervolgens afhangt van een individuele prof of docent. Dat is problematisch gezien het gebeurt dat de **docent/prof in kwestie de aanpassing** zonder meer **weigert**.

Een student: 'Docenten die weigeren opnames te maken van hun lessen, terwijl ik hen dat vraag. Ik krijg gewoon een nee. [...] Waarom geeft men de boodschap dat er aanpassingen mogelijk zijn vanwege een gezondheidssituatie of kwetsbaarheid als dat in werkelijkheid een statuut is dat zomaar kan worden genegeerd of in vraag kan worden gesteld?'

Doordat in sommige onderwijsinstellingen de docenten/proffen de facto de redelijke aanpassing kunnen weigeren, kan er in gevallen als die van de studenten die ons en andere organisaties contacteerden sprake zijn van een weigering van een redelijke aanpassing. Het vereist ook een grote

---

² En het Vlaamse Gelijkekansendecreet, zie o.a. art. 19 (redelijke aanpassingen) en art. 20 (discriminatieverbod ook van toepassing in het onderwijs).

³ STEUNPUNT INCLUSIEF HOGER ONDERWIJS, *Studeren met een beperking in het hoger onderwijs*, www.siho.be/sites/default/files/Informatiefolder%20Ondersteuningsmogelijkheden%20hoger%20onderwijs..pdf, 2.

mate van assertiviteit om de aanpassing zelf te bepleiten, zeker op een moment dat de student door zijn gezondheidsproblemen al in een kwetsbare situatie zit. Studenten melden ons dat ze ook niet te hard willen aandringen bij de docent/prof omdat ze bij diezelfde persoon nog examens moeten afleggen. Ze vrezen dat ze dan als 'lastige student' zullen worden gezien en dat dit een impact zal hebben op hun slaagkansen.

Het effect van het niet toekennen van de redelijke aanpassingen aan een student kan groot zijn. Het gaat namelijk echt om zaken die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de student in kwestie net als de andere studenten kan deelnemen aan de lessen en examens kan afleggen. Als de aanpassingen dan geweigerd worden, leidt dat ertoe dat het voor de student niet meer mogelijk is de opleiding verder te zetten. Sommige studenten geven ons aan dat ze effectief stoppen met studeren ten gevolge van de weigering en het gebrek aan erkenning dat zij op die manier ervaren.

Een studente die lesopnames geweigerd werd, die flexibiliteit miste bij de uitwerking van praktische vakken en veel onbegrip ervaaarde vanuit de onderwijsinstelling deelde het volgende:

'Het moeilijkste voor mij bij dit alles is dat de implicaties en gevolgen van mijn ziekte worden gezien als mijn persoonlijke inzet, engagement, bereidwilligheid, keuzes. Zelf moet ik elke dag leven met gevolgen en restricties die mij enorm verdrietig, gefrustreerd en soms beschaamd maken. Vaak voel ik mij schuldig terwijl ik er niets kan aan doen.

Daarbij komt dat het statuut mij niet beschermt of ondersteunt. Ik ben niet bereid daar langer de gevolgen van te moeten incasseren. Ik ben enorm ontgoocheld, gefrustreerd en doodmoe als gevolg daarvan. Ik ervaaarde een tekort aan empathie, medeleven en erkenning van mijn vragen en bezorgdheden. Ik miste ook bereidheid om daar ernstig op in te gaan en mij vertrouwen te geven.'

Aanbeveling 1: Voor de minister van Onderwijs & de onderwijsinstellingen

Zorg ervoor dat het aanspreekpunt voor studenten met een functiebeperking altijd alle nodige stappen kan zetten met de diensten van de onderwijsinstelling om de redelijke aanpassingen op maat van de student te realiseren zonder afhankelijk te zijn van een individuele docent of prof. Dit aanspreekpunt en de diensten moeten dat opnemen met de docenten/proffen zodat er sprake is van meer evenwicht in de verhoudingen dan als dat gebeurt door de student zelf. Het is aan de minister van Onderwijs om erop toe te zien dat elke onderwijsinstelling die manier van werken volgt. Die aanpak is ook in overeenstemming met wat het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO) aangaf toen in 2017 het ondersteuningsmodel voor inclusief hoger onderwijs ingevoerd werd waardoor hogescholen en universiteiten middelen kregen om zelf de ondersteuning voor studenten met een functiebeperking in het hoger onderwijs uit te bouwen: *'Het is belangrijk dat alle betrokkenen tot duidelijke afspraken komen. Inzake onderwijs- en/of examenmaatregelen is het aangewezen dat de onderwijsinstelling de maatregelen schriftelijk vastlegt als een recht, en communiceert naar de betrokken medewerkers in functie van de uitvoering en opvolging. Deze maatregelen kunnen niet geweigerd worden door een individuele docent. De inhoud en afspraken met betrekking tot de begeleiding worden in overleg met de student bepaald en vastgelegd in een ondersteuningsplan zodat het voor de betrokken partijen duidelijk is wat er verwacht kan worden. In dat plan wordt gesteld welke aanpassingen en welke ondersteuning er nodig zijn voor deze student. Belangrijk hierbij is dat er wordt vertrokken van de mogelijkheden van de student.'*⁴

⁴ STEUNPUNT INCLUSIEF HOGER ONDERWIJS, *Ondersteuningsmodel Inclusief Hoger Onderwijs: Van beleid naar praktijk*, www.siho.be/sites/default/files/2020-11/Ondersteuningsmodel%20inclusief%20hoger%20onderwijs.pdf, 32-33.

Uit de verhalen van de studenten blijkt dat momenteel die werkwijze jammer genoeg niet altijd gevolgd wordt en dat de huidige regeling in de praktijk niet voor iedereen werkt. Daarom is het belangrijk dat er een uniforme manier van werken komt over alle hogescholen en universiteiten heen in lijn met de hierboven geciteerde tekst van het SIHO waardoor o.a. individuele docenten of proffen aanpassingen niet meer kunnen weigeren.

Studenten geven aan dat de **termijnen** voor het verkrijgen van aanpassingen **problematisch** kunnen zijn. Dat heeft enerzijds betrekking op de deadline voor het aanvragen van redelijke aanpassingen die vaak zeer vroeg ligt (bijv. begin oktober voor examenfaciliteiten in januari). Anderzijds wordt bijv. de in het onderwijs- en examenreglement of in de inschrijvingsprocedure bepaalde termijn waarin de onderwijsinstelling zijn beslissing over de aanpassing aan de student moet meedelen, niet altijd gerespecteerd. Zowel als het gaat om aanpassingen voor onderwijsvormen als voor de examens is het belangrijk dat er voldoende flexibiliteit is voor studenten die plots met gezondheidsproblemen worden geconfronteerd en dat er tijdig duidelijkheid is over aangevraagde aanpassingen, om extra stress voor de student in kwestie te vermijden.

Een studente kampt door de gevolgen van een hersentumor met een cerebrale visuele stoornis en dyspraxie. Ze meldde ons dat ze al maandenlang wacht op duidelijkheid rond de examenfaciliteiten die ze aanvroeg bij haar onderwijsinstelling. Dat bezorgt haar zeer veel stress. Ze vroeg o.a. de mogelijkheid tot mondelinge toelichting, dat vragen worden voorgelezen en open en casusvragen i.p.v. multiplechoicevragen. Twee weken voor de start van haar examens werd haar gemeld dat voor één examen de gevraagde aanpassingen werden goedgekeurd. Voor haar andere examen wacht ze nog op een antwoord.

Aanbeveling 2: Voor de minister van Onderwijs & de onderwijsinstellingen

Waak erover dat er voldoende flexibiliteit is zodat studenten die in de loop van hun studies met gezondheidsproblemen te maken krijgen en nood hebben aan redelijke aanpassingen die op gelijk welk moment in het academiejaar kunnen aanvragen. Kijk er ook op toe dat de onderwijsinstelling altijd binnen een redelijke termijn over de aanvraag tot redelijke aanpassingen beslist en communiceert. Zo kunnen zo snel mogelijk de nodige regelingen getroffen worden en ervaart de student geen onnodige bijkomende stress. Het is ook nodig dat bijv. een gebarentaal- of schrijftolk aanvragen transparant en vlot kan verlopen. Ook hier zien we een rol voor de minister van Onderwijs om erop toe te zien dat de flexibiliteit er is en dat termijnen worden gerespecteerd.

Daarnaast blijkt ook dat de **aanpassingen, toegespitst op de individuele situatie** van de student **niet** altijd **mogelijk** zijn. Dat vereist dat men loskomt van het soms beperkt aantal mogelijke aanpassingen.

Een studente vertelde bijv. dat het voor haar een aangewezen aanpassing was om een schriftelijk examen mondeling te doen omdat het schriftelijke haar niet lukte. Dat was echter geen optie aan de universiteit in kwestie.

Aanbeveling 3: Voor de onderwijsinstellingen

Voorzie aanpassingen op maat van de student. Werken met een gelimiteerd aantal mogelijke aanpassingen op de hogeschool of universiteit strookt niet met dat principe. Het is belangrijk altijd te kijken naar wat de individuele student nodig heeft en hoe de onderwijsinstelling daar een praktische oplossing voor kan vinden. Een ‘basisset’ aanpassingen die bij een bepaalde aandoening vaak nodig zijn en dus toegekend kunnen worden, kan als vertrekpunt dienen voor wat de student nodig heeft, maar altijd met ruimte voor aanpassing of uitbreiding naargelang de individuele situatie van de student in kwestie.

2. Sensibilisering

Verscheidende studenten geven ook aan dat ze het gevoel hebben dat er **onvoldoende begrip** is voor hun situatie en voor de impact van hun gezondheidsproblemen. Hier ligt mogelijk nog ruimte voor diensten zoals de aanspreekpunten voor studenten met een functiebeperking om het personeel van de hogescholen en universiteiten daarin bij te staan en te coachen.

Een student deelde ons mee dat ze merkte dat de focus niet ligt op haar noden. Dat merkt ze bijv. aan het feit dat de onderwijsinstelling aangeeft dat ze niet willen dat medestudenten zouden klagen over de aanpassingen voor haar en dat als zij op een computer van de onderwijsinstelling een examen moet afleggen en vraagt om de cursor groter te maken zodat die duidelijker zichtbaar is voor haar, de eerste bekommernis die ze hoort is dat dit de volgende studenten die op die computer examen afleggen zou kunnen hinderen ... Door dergelijke zaken voelt ze telkens dat ze zeer veel moeite moet doen om mensen haar situatie te doen begrijpen en enorm dankbaar zou moeten zijn voor elke moeite die er voor haar wordt gedaan, terwijl zij ook maar gewoon net als elke andere student haar studies wil verderzetten, ondanks de moeilijkheden die ze heeft.

Aanbeveling 4: Voor de onderwijsinstellingen

Sensibiliseer de personeelsleden die met studenten werken om hen meer inzicht te geven in de gevolgen van gezondheidsproblemen op de mogelijkheden om lessen te volgen en examens af te leggen. Om studenten met een functiebeperking succesvol deel te laten nemen aan het hoger onderwijs is het noodzakelijk dat ook het personeel opgeleid is om daarmee om te gaan.⁵ Op die manier kan gewerkt worden aan een klimaat van begrip en respect waarin elke student zich gewaardeerd en ondersteund voelt.⁶ Die aanbeveling ligt ook in lijn met wat het Internationaal Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap daarover bepaalt in art. 24,4. Zoals door A. D’Espallier aangegeven kan de bewustwording gebeuren op verschillende manieren: *‘het correct verspreiden van de noodzakelijke informatie met betrekking tot de noden van studenten; het ontwikkelen van handleidingen of informatiegidsen voor personeel omtrent de omgang met studenten met een beperking of omtrent het verbeteren van hun werk; het aanbieden van strategieën inzake inclusief onderwijs en alternatieve onderwijs- en examineermethodes; cursussen over*

⁵ A. D’ESPALLIER, *Universiteit en functiebeperking een toekomstperspectief*, www.kuleuven.be/diversiteit/pdf/verkenning%20rapport%20universiteit%20en%20functiebeperking%202015.pdf, 31.

⁶ Zie ook: VLAAMSE VERENIGING VAN STUDENTEN, *Standpunt inclusie van studenten met een functiebeperking*, www.vvs.ac/wp-content/uploads/2023/06/Standpunt-Inclusie_2023.05.15_A4_2023.pdf, 32-33; STEUNPUNT INCLUSIEF HOGER ONDERWIJS, *Ondersteuningsmodel Inclusief Hoger Onderwijs: Van beleid naar praktijk*, www.siho.be/sites/default/files/2020-11/Ondersteuningsmodel%20inclusief%20hoger%20onderwijs.pdf, 39.

toegankelijkheid of technologie gericht op studenten met een beperking; opleidingen over inclusieve onderwijs- en examenvormen'.⁷ De door het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO) ontwikkelde fiches over studeren met een beperking kunnen zeker een rol spelen om docenten/proffen meer inzicht te geven in de uitdagingen die studenten ervaren bij het studeren met een chronische ziekte.⁸ Verken ook de mogelijkheid van inleefdagen voor het personeel. Die kunnen bijv. gelinkt worden aan de inleefdagen voor nieuwe studenten bij het begin van het academiejaar. Ook de onderwijscommissies in de hogescholen en universiteiten kunnen een rol spelen om in de verschillende onderwijsrichtingen sensibiliserend werk te doen en de problematiek van studenten met ernstige gezondheidsproblemen te duiden.

3. Begeleiding en ondersteuning

Uit verschillende getuigenissen van studenten blijkt dat ze een **gemis aan begeleiding en ondersteuning** hebben ervaren. Ze geven aan zich een nummer te voelen en missen een betrokkenheid, bekommernis om hun persoonlijke situatie.

Een student: 'Buiten dat heb ik het gevoel dat ik op school nergens terecht kan. Niemand steunt mij en ik heb eigenlijk geen inspraak. Het is eigenlijk te nemen of te laten en anders moet ik maar wachten tot ik er echt klaar voor ben. Niemand heeft mij doorverwezen naar een vertrouwenspersoon op school. [...] Ik voel mij alleen maar een student en geen mens op school. Het voelt aan alsof ze mij de schuld geven en alsof ik een grote fout heb gemaakt waar ik nu voor moet opdraaien. Op school heb ik eigenlijk geen begeleiding ervaren. Er werd ook niet aangekaart dat er mogelijkheid zou zijn om te praten met iemand. Eigenlijk houden ze geen rekening met mijn situatie, buiten de extra examentijd die ik zou krijgen.'

Er zijn echter ook positieve ervaringen, van jongeren die wel de nodige ondersteuning kregen en zich net daardoor zeer gesterkt voelen in hun opleiding en daarbuiten.

Een student: 'Ervaringen met zorgcoördinator: positief omdat ze altijd zoekt naar oplossingen voor problemen. Ik had na mijn kankerbehandeling depressieve klachten tijdens mijn eerste jaar hoger onderwijs. We bekeken toen samen hoe we mijn studietraject zo aangenaam en draaglijk mogelijk konden maken. Ik besloot toen in het tweede semester om een verlengd studietraject aan te gaan. Zo had ik ook nog tijd en energie om onder andere te sporten, muziek te maken en een sociaal leven te hebben, dingen die heel belangrijk zijn in mijn herstel van kanker en bevorderlijk zijn voor mijn geestelijke gezondheid. Indien nodig kan ik ook examenspreiding aanvragen, ook al heb ik reeds een lichter traject. Het is ook al gebeurd dat ik tijdens de examenperiode helemaal uitgeput was. Toen stelde de zorgcoördinator voor om een ziektebriefje te vragen bij de huisarts en de week nadien aan te sluiten bij de inhaalexamens. Dat heb ik toen gedaan en door zulke maatregelen heb ik nog geen herexamens gehad. Eigenlijk heeft de zorgcoördinator altijd alle mogelijke maatregelen en hulpmiddelen voorgesteld. Ik kon altijd zelf kiezen of ik daar gebruik van wou maken. Ervaringen met ISP-begeleider: nadat de zorgcoördinator de optie van een verlengd traject met mij besprak, werd ik doorverwezen naar de Individueel Studieprogramma-begeleider (ISP-begeleider). Dat is een docent die zich ook bezighoudt met de individuele studietrajecten van de studenten. [...] Bij

---

⁷ A. D'ESPALLIER, *Universiteit en functiebeperking een toekomstperspectief*, www.kuleuven.be/diversiteit/pdf/verkenning%20rapport%20universiteit%20en%20functiebeperking%202015.pdf, 34.

⁸ www.siho.be/nl/voor-studenten/fiches-studeren-met-een-beperking

mijn ISP-begeleider kon ik ook altijd terecht voor een luisterend oor. We hebben tijdens mijn opleiding al regelmatig fijne babbels gehad.'

Aanbeveling 5: Voor de onderwijsinstellingen

Voorzie voldoende ondersteuning en begeleiding in de brede zin voor studenten met gezondheidsproblemen en zorg ervoor dat zij de weg daarnaar makkelijk vinden. Los van de benodigde redelijke aanpassingen aan onderwijs- en examenvormen is het ook belangrijk dat studenten een luisterend oor hebben op de hogeschool/universiteit. Een laagdrempelige dienst waarbij ze snel terechtkunnen en die waar nodig ook kan doorverwijzen naar hulpverlening buiten de hogeschool/universiteit zelf. Dat kan het aanspreekpunt voor studenten met een functiebeperking zelf zijn, of een andere dienst binnen de onderwijsinstelling. In de literatuur worden verschillende opties belicht om studenten de beschikbare ondersteuning snel te laten leren kennen. Zo kunnen introductie- of onthaaldagen voor studenten met een functiebeperking bekeken worden of kan bij inschrijving vrijblijvend info worden meegegeven over de werking van de diensten voor studenten met een functiebeperking.⁹ Zo kan drempelverlagend gewerkt worden. Het is echter ook belangrijk die drempels proactief weg te nemen door al in het laatste jaar van de middelbare school te informeren over de ondersteuning in het hoger onderwijs. Jongeren met ernstige gezondheidsproblemen die uit het buitengewoon secundair onderwijs kwamen, gaven ons aan dat ze ofwel niet wisten dat zij ook de stap konden zetten naar het hoger onderwijs of dat hen die stap werd ontraden omdat men ervan uitging dat er te veel moeilijkheden zouden zijn. Door hen beter te informeren, kan worden duidelijk gemaakt dat er ook voor hen mogelijkheden liggen in het hoger onderwijs.

4. Stage

Studenten wijzen ons ook op de moeilijkheden die ze hebben rond hun **stages**. Het gaat dan over moeilijkheden om stages te verplaatsen, die te spreiden en een gebrek aan begrip en ondersteuning op de stageplek.

Een student: 'In mijn tweede jaar - toen mijn eerste lange stage van acht weken zou plaatsvinden - vroeg ik een spreiding aan. Ik was bereid om in de vakantie verder te doen, gewoon om het voor mezelf leefbaar te maken. Dat werd me geweigerd. "Oneerlijk tegenover de andere studenten". Ik begon dus aan een stage waarvan ik wist dat ik ze niet ging volhouden. En ik kreeg gelijk: ik crashte volledig na nog twee weken door te duwen met maagontstekingen en andere fysieke klachten door de overbelasting. Op vrijdag werd ik telkens in de les verwacht. Drie van de acht keren ben ik op school geraakt. De laatste keer moest ik direct iemand verwittigen om me op te halen en naar huis te brengen omdat ik telkens flauwviel. Ik was op.'

Aanbeveling 6: Voor de onderwijsinstellingen

Zorg ervoor dat alle bij de stages betrokken actoren op de hoogte zijn van het recht op redelijke aanpassingen en ondersteun stageplekken bij de uitwerking daarvan. Het recht op redelijke aanpassingen geldt ook op de stageplek. Daarom is het van belang ook daar de nodige coaching te voorzien waardoor de onderwijsinstelling en de stageplek de redelijke aanpassing kunnen uitwerken

⁹ A. D'ESPALLIER, *Universiteit en functiebeperking een toekomstperspectief*, www.kuleuven.be/diversiteit/pdf/verkennd%20rapport%20universiteit%20en%20functiebeperking%202015.pdf, 37-40.

en de student dus de nodige ondersteuning krijgt. De leidraad 'Op stage met een functiebeperking' van het SIHO kan daar de nodige inspiratie en handvaten voor bieden.¹⁰

Ook voor die doelgroep kunnen inleefmomenten overwogen worden: *'De opleiding speelt ook een belangrijke rol in de professionalisering van stagementoren op vlak van begeleiding, coaching, visieontwikkeling, het geven van feedback, evalueren en omgaan met diversiteit. Het is zeer zinvol dat opleidingen in hun vormingsmomenten voor stagementoren en stageplaatsen informatie geven over het beleid rond studeren met een functiebeperking, alsook voorzien in inleef- en vormingsmomenten over diverse functiebeperkingen.'*¹¹

---

¹⁰ STEUNPUNT INCLUSIEF HOGER ONDERWIJS, *Op stage met een functiebeperking: Van beleid naar praktijk*, www.siho.be/sites/default/files/SIHO_Brochure_stage.pdf.

¹¹ STEUNPUNT INCLUSIEF HOGER ONDERWIJS, *Op stage met een functiebeperking: Van beleid naar praktijk*, www.siho.be/sites/default/files/SIHO_Brochure_stage.pdf, 38-39.

Bijlage: getuigenissen jongeren

1. Opleiding gestopt vanwege gebrek aan begrip en aanpassingen

Deze studente geeft aan dat ze met haar opleiding is gestopt vanwege de moeilijkheden die ze met de onderwijsinstelling had om de nodige aanpassingen te verkrijgen na haar kankerervaring. Ze deelt een mail die ze verstuurde naar het opleidingshoofd en de ombudsdienst waarin ze dieper ingaat op wat er fout ging en het gebrek aan begrip dat ze ervaarde voor haar situatie.

Ik heb al vanaf het begin van dat academiejaar het gevoel dat de docenten in de opleiding heel weinig inlevingsvermogen tonen voor mijn gezondheidssituatie. En als er begrip is, is dat vooral theoretisch te zien.

- Enkele voorbeelden:
  - [...]
  - Docenten die weigeren opnames te maken van hun lessen, terwijl ik hen dat vraag. Ik krijg gewoon een nee. In het lager en secundair onderwijs zijn er verschillende systemen en methodes om zieke kinderen en jongeren toegang te geven tot lessen en die te laten meevolgen op afstand. In het hoger onderwijs van Z is het blijkbaar de gewoonte om bij medestudenten te rade te gaan. Om eigenlijk zelf te moeten gaan zoeken en bedelen om lesinhoud. Zelfs al is er een structureel en gemeld probleem om aanwezig te kunnen zijn.
  - [...]
  - Er komt een alternatieve opdracht, zodat het mogelijk zou zijn om mij alsnog te kunnen beoordelen. Ik krijg echter te horen op de vergadering dat er al 'enorme mildheid' is getoond voor mij omdat ik dikwijls afwezig was. Ik miste in elke confrontatie daarover empathie, dat had er zeker voor kunnen zorgen dat ik minder energie was verloren. Ik heb echter consequent alles op afstand gevolgd, inhoudelijk meegedacht en verslagen geschreven. Ik ben ook aanwezig geweest, maar minder dan mijn medestudenten. Blijkbaar is alleen zichtbaar werk echt werk.
  - [...]

Ik heb meer energie gespendeerd aan mijn recht op onderwijs bevechten en onderhandelen, dan aan de studie zelf. Ik voel me gedraineerd en gediscrimineerd. [...]

Ik ben moe, zeer moe. Ik kan dat gevecht niet langer op mij nemen om rechtvaardigheid te bekomen in situaties als deze, omdat het over mijn mentale en fysieke gezondheid gaat. Niet over een denkbeeldig concept over hoe inclusie er kan uitzien. Ik word door die ingrepen werkelijk buitenspel gezet, ik word uitgesloten.

[...]

Waarom bestaat er dan een bijzonder statuut? Waarom geeft men de boodschap dat er aanpassingen mogelijk zijn vanwege een gezondheidssituatie of kwetsbaarheid als dat in werkelijkheid een statuut is dat zomaar kan worden genegeerd of in vraag kan worden gesteld? Waarom moeten studenten dat aanvragen, als er in feite geen enkele verplichting, aanpassing of zelfs begrip van docenten kan worden gevraagd daarmee? Het is allemaal een verhaal van 'goodwill' van docenten die in een machtspositie zitten. Ik zal het verwoorden zoals het voor mij is: als ik die mensen in mijn dagelijks leven, buiten schoolcontext, dat gedrag of die uitspraken zou zien of horen doen, dan zou ik ze terechtwijzen. Als dat niet zou worden aanvaard, dan zou ik die mensen proberen te weren uit mijn omgeving. In die scheve verhouding van docenten die mij moeten beoordelen, inschatten als mens en als student, voelt het alsof ik geen optie heb, dan te zwijgen en te knikken. Ik heb vele keren op mijn tong moeten bijten.

De ombudsdienst blijkt voor mij een lege doos. Niet door de betrokkenheid of de inzet van de mensen die er werken, maar omdat er geen daadkracht kan op volgen. Ik heb verschillende dingen gemeld, mijn statuut bekomen en ook interventies gevraagd rond bepaalde situaties. Dat werd blijkbaar niet ernstig opgevat, aangezien ik mij herhaaldelijk en opnieuw moest verantwoorden. Docenten kunnen blijkbaar weigeren om gevolg te geven aan de zaken die worden gemeld of aangevraagd.

Ik stel mij de vraag of een van de betrokken personen erbij heeft stilgestaan dat ziek zijn geen vakantie is. Dat ik me nergens makkelijk van afmaak, maar dat ik het net heel moeilijk heb. Dat ik in verhouding veel meer energie steek in de momenten waarop ze me zien, dan mijn studiegenoten. Want wat zijn gelijke kansen nu werkelijk? Waarop moet je worden beoordeeld? Kwantiteit of kwaliteit?

Ik heb vele bedenkingen en ideeën over hoe dat allemaal in z'n werk ging aan Z. Het is ook absurd dat werkgevers op een werkvloer meer verplichtingen hebben om tegemoet te komen aan bepaalde beperkingen, dan een onderwijsinstelling. Als er ooit serieus wordt nagedacht over inclusie, dan weten jullie mij te vinden. Naar mijn gevoel is praktijkervaring met onzichtbare beperkingen iets wat daar gigantisch wordt gemist.

[...]

De onwil en de blindheid van mensen die gezond zijn, is hier doorslaggevend. Ik hoop dat er introspectie komt bij bepaalde mensen over hun rol en hun houding, dat er gedacht wordt over inclusief onderwijs. Niet als concept of idee, maar op basis van wat studenten aangeven dat er nodig is om iedereen zoveel mogelijk gelijke kansen te geven.

[...]

Het moeilijkste voor mij bij dat alles is dat de implicaties en gevolgen van mijn ziekte worden gezien als mijn persoonlijke inzet, engagement, bereidwilligheid, keuzes. Zelf moet ik elke dag leven met gevolgen en restricties die mij enorm verdrietig, gefrustreerd en soms beschaamd maken. Vaak voel ik mij schuldig terwijl ik er niets kan aan doen.

Daarbij komt dat het statuut mij niet beschermt of ondersteunt. Ik ben niet bereid daar langer de gevolgen van te moeten incasseren. Ik ben enorm ontgoocheld, gefrustreerd en doodmoe als gevolg daarvan. Ik ervaarde een tekort aan empathie, medeleven en erkenning van mijn vragen en bezorgdheden. Ik miste ook bereidheid om daar ernstig op in te gaan en mij vertrouwen te geven.

2. Gebrek aan begeleiding

Een andere studente moest door kanker haar eindwerk, examen en stage op een later moment hernemen. Ze voelde zich bij dat proces aan haar lot overgelaten en had het gevoel dat ze zich heel erg moest verantwoorden voor de zaken waar ze nu tegenaan liep.

Vanwege mijn kanker werd mijn studie op pauze gezet omdat het gewoon niet mogelijk was om door te blijven gaan. Door mijn chemo- en immuuntherapie was ik eigenlijk een plant en enorm futloos. In juni had het departementshoofd contact opgenomen met mij om mijn toekomstige situatie te bespreken. Hij reageerde toen begripvol en zei dat ik altijd mijn studies weer mocht opnemen en mocht kiezen wanneer ik mijn 'herexamen zou doen'.

In december kreeg ik een negatieve PET-scan, dus goed nieuws want de kanker was/is weg. [...] Ik nam contact op met de trajectbegeleider van mijn school om te kijken wat ik moest doen. Ik vertelde wel dat ik nog altijd enorm futloos en energieloos was. Tijdens dat gesprek zei de trajectbegeleider dat ik eerst moest wachten op de akkoorden van de dokters. Naar mijn gevoel werd er toen niet begripvol gereageerd omdat ik zelf alles maar moest gaan regelen met al mijn lectoren. [...]

Eind april nam ik opnieuw contact op met de trajectbegeleider omdat ik mijn studies wilde afmaken en daarna iets doen waar ik gelukkig van word. Ik wilde de stress van de onwetendheid ook niet meer hebben. Bij de trajectbegeleider barstte ik in tranen uit omdat ik het niet vond kunnen dat ik nog van alles moest aanpassen en moest doen en omdat ik de lessen van mijn examen niet had meegekregen. Het examen gaat namelijk over recht en de wetgeving verandert continu. Ik haalde aan dat ik ook graag meer examentijd krijg dan de 'gewone student' omdat ik merk dat het helemaal niet goed gaat qua concentratie en dat het me heel veel moeite en tijd kost.

[...]

Buiten dat heb ik het gevoel dat ik op school nergens terecht kan. Niemand steunt mij en ik heb eigenlijk geen inspraak. Het is eigenlijk te nemen of te laten en anders moet ik maar wachten tot ik er echt klaar voor ben. Niemand heeft mij doorverwezen naar een vertrouwenspersoon op school. [...]

Ik voel mij alleen maar een student en geen mens op school. **Het voelt aan alsof ze mij de schuld geven en alsof ik een grote fout heb gemaakt waar ik nu voor moet opdraaien. Op school heb ik eigenlijk geen begeleiding ervaren. Er werd ook niet aangekaart dat er mogelijkheid zou zijn om te praten met iemand.** Eigenlijk houden ze geen rekening met mijn situatie, buiten de extra examentijd die ik zou krijgen.

3. Gebrek aan flexibiliteit

Een student geeft aan dat hij door zijn gezondheidsproblemen de lessen niet altijd fysiek kon bijwonen. Toen hij aanpassingen aanvraag, ervaaarde hij een gebrek aan flexibiliteit. Volgens hem is er nog veel ruimte voor verbetering bij het inzetten van digitale hulpmiddelen.

Mijn eerste ervaring met hoger onderwijs was in 2011-2012 (dus wel een tijd voor de covidpandemie). Toen werd mijn dikke darm weggenomen (subtotale colectomie) omdat ik door een erfelijke aandoening (familiaire adenomateuze polyposis of FAP) een sterk verhoogd risico had op dikkedarmkanker. Ik volgde toen de bacheloropleiding sociaal werk aan X in Y.

[...] Na zo'n ingreep is het moeilijk om altijd fysiek aanwezig te zijn in de les.

Van X uit kreeg ik alleen examenspreiding, maar niets dat als substitutie zou kunnen dienen in de plaats van zelf effectief in de les te zitten. Bijvoorbeeld notities etc.

Verder kreeg ik van X ook het advies om over te stappen naar het hoger onderwijs in Z of A, daar gaven ze wel al afstandsonderwijs waarbij je bijvoorbeeld één keer per week een dag fysiek les had, voor mijn persoonlijke situatie was dat ook niet haalbaar.

Het viel me toen, en nu nog altijd op hoe ouderwets en 'achter' het Y'se hoger onderwijs is op vlak van flexibiliteit. Ik had gehoopt dat covid dat in een stroomversnelling zou brengen, maar bij de versoepelingen van de covidmaatregelen gaf bijvoorbeeld de B-rector onmiddellijk aan zoveel mogelijk het afstandsonderwijs af te bouwen.

Sinds eind 2019 neem ik deel aan een klinische studie bij de dienst algemene medische oncologie van UZ E voor een zeer zeldzaam soort tumor, met de nodige neveneffecten zoals spierpijnen, diarree en extreme vermoeidheid. Op cognitief vlak kan ik me (vooral bij vermoeidheid) minder goed concentreren en mijn geheugen is niet altijd even goed meer in het multitasken. [...]

Daardoor ben ik voorlopig minder gaan werken. In het academiejaar 2021-2022 begon ik aan C in afstandsonderwijs aan studie D.

In Y zelf blijkt het afstandsonderwijs maar weinig geëvolueerd te zijn in de voorbije tien jaar. Aan de hogeschool heb je een beperkt aantal opleidingen in afstandsonderwijs, aan de universiteit is dat beperkt tot bepaalde masteropleidingen.

C staat er wel verder mee, maar er is toch nog veel mogelijkheid tot verbetering. Ik weet bijvoorbeeld dat er vakken zijn aan Amerikaanse universiteiten (zoals Harvard) waar alle lesmomenten audiovisueel integraal worden opgenomen en ter beschikking gesteld van hun studenten. Dus zij die om welke redenen dan ook niet aanwezig kunnen zijn, krijgen voor de volle 100 procent dezelfde info, dezelfde leerstof etc. mee. En dat is voor mij het streefdoel. Heb je kanker of eender welke ziekte, je kunt aan je studies werken als je daartoe in staat bent, en je kunt rusten of omgaan met de (neven)effecten van je ziekte en de behandeling ervan wanneer nodig.

[...]

Maar het komt erop neer dat voor mensen met een beperking het heel moeilijk is om een diploma hoger onderwijs te behalen. Er is een groot gebrek aan flexibiliteit zoals afstandsonderwijs waardoor patiënten die bijvoorbeeld een oncologische behandeling volgen aan hun studies kunnen werken als zij ertoe in staat zijn.

Dat terwijl er vandaag de dag voorbeelden zijn hoe het perfect mogelijk is. Er zijn websites zoals Edx.org waarop universiteiten lesmateriaal online aanbieden dat studenten in eigen tempo kunnen doornemen.

4. Nood aan structurele aanpak

De moeder van een studente met kanker geeft aan dat het proces om aanpassingen te verkrijgen voor haar dochter zeer moeizaam verloopt. Ze wijst op de bizarre procedure waarin proffen aanpassingen gewoon kunnen weigeren, het aantal mogelijke aanpassingen beperkt is en het gebrek aan betrokkenheid dat zij en haar dochter ervaren bij de universiteit.

We werden gecontacteerd door de moeder van een jonge studente met kanker. Ze gaf aan dat het allerm minst evident was voor haar dochter om de nodige aanpassingen te krijgen zodat ze haar studies kon verderzetten. Door de gevolgen van de behandeling was het voor de studente fysiek onmogelijk om naar de aula te komen voor de lessen. Daarom vroeg ze om online te kunnen volgen. Een van de proffen weigerde dat echter en gaf aan dat hij niets meer online wou doen van lessen. Een jaar eerder had ze door een behandeling een examen moeten verplaatsen. Ook dat weigerde de verantwoordelijke prof echter zonder verdere uitleg te geven.

De **beperkte mogelijkheden qua aanpassingen**, qua individueel aangepaste faciliteiten werden ook aangehaald. De moeder pleitte voor aanpassingen op maat. Voor de studente was het een aangewezen aanpassing om een schriftelijk examen mondeling te doen omdat het schriftelijke haar niet lukte. Dat was echter geen optie op de universiteit in kwestie.

De moeder kaartte ook aan dat die unief zich louter tot de student zelf richtte daar waar bij de meer kwetsbare studenten, zoals deze getroffen door gezondheidsproblemen, de ouders bijv. ook een rol kunnen spelen bij het verkrijgen van de nodige aanpassingen.

Ook de **werkwijze** waarbij de studente aan het aanspreekpunt laat weten welke aanpassingen haar zouden kunnen helpen waarna dat aanspreekpunt haar vervolgens vertelt hoe ze dat met elke prof apart moet bespreken en aanpakken, omschreef de moeder als **omslachtig** en **verre van ideaal**. Zo wordt namelijk alle verantwoordelijkheid bij de studente zelf gelegd op een moment dat zij zeer

kwetsbaar is. De studente gaf zelf ook aan dat ze niet te veel wou aandringen op aanpassingen bij de proffen omdat ze bij hen nog examen moest doen en ze hen niet tegen de borst wou stuiten.

Ten slotte werd ook een **gebrek aan betrokkenheid** ervaren van de unief. Zo werd op geen enkel moment bij de studente gepolst of ze nog enige vorm van hulpverlening nodig had. Het gebrek aan outreachende werking, persoonlijke opvolging en coaching op maat van de studente werd zo als een groot gemis gezien.

5. Gebrek aan ondersteuning

Een studente met een dubbele beperking klaagt aan dat ze niet de nodige ondersteuning kon krijgen. Ook het aanvragen van schrijftolken verliep moeizaam. Uiteindelijk moest ze haar opleiding stopzetten vanwege een gebrek aan aanpassingen en de belemmeringen die ze ervaarde.

De studente heeft zowel een visuele als een auditieve beperking. In haar studies stootte ze bij haar stages vaak op onbegrip en een gebrek aan ondersteuning. Ze had daardoor het **gevoel er altijd alleen voor te staan**.

Ze gaf ook aan dat ze in de hogeschool waar ze zat slechts voor een van haar twee beperkingen hulp kon krijgen. Daardoor werd ze voor haar auditieve beperking opgevolgd, maar voor haar visuele niet. Voor haar visuele beperking moest ze altijd alles zelf oplossen.

Voor haar auditieve beperking kon ze gebruikmaken van een **schrijftolk**. Die **aanvragen** was echter een zeer **omslachtige procedure** die daarnaast ook verschillend was per hogeschool of universiteit. Het duurde ook altijd lang voor haar aanvragen werden goedgekeurd.

Het **gebrek aan aanpassingen** maakte het moeilijker voor haar om de lessen te volgen. Dat leidde er bijv. toe dat ze vaak in een overvolle aula moest vragen aan de docent om zaken te herhalen omdat ze hem of haar niet verstond. Zo stond ze telkens in het middelpunt van de belangstelling terwijl ze net in de groep wou opgaan, zoals elke andere student.

Al die belemmeringen werkten zo **ontmoedigend** voor haar dat ze uiteindelijk haar studie stopzette en haar droom om kleuteronderwijzeres te worden moest opgeven, wat voor haar echt als een mislukking aanvoelde.

6. Drempels en stress

Een studente die door een hersentumor aangepaste examenvormen nodig heeft, geeft aan dat de procedure niet alleen zeer omslachtig is, maar dat ze ook zeer lang moet wachten op uitsluitel over de aangevraagde aanpassingen. Ze heeft ook de indruk dat de focus niet ligt op haar noden. Daardoor moet ze veel tijd steken in het anderen doen begrijpen van haar situatie. Door dat alles ervaart ze ook veel extra druk.

Een studente kampt door de gevolgen van een hersentumor met een cerebrale visuele stoornis en dyspraxie. Ze meldde ons dat ze al **maandenlang wacht** op duidelijkheid rond de **examenfaciliteiten** die ze aanvraag bij haar onderwijsinstelling. Dat bezorgt haar zeer veel stress. Ze vroeg o.a. de mogelijkheid tot mondelinge toelichting, dat vragen worden voorgelezen en open en casusvragen i.p.v. multiplechoicevragen. Twee weken voor de start van haar examens werd haar gemeld dat voor

één examen de gevraagde aanpassingen werden goedgekeurd. Voor haar andere examens wacht ze nog op een antwoord.

Ze klaagt aan dat de **procedure** zo **omslachtig** is en **onvoldoende vertrekt van haar noden**. Het voorstel van aanpassingen dat ze besprak met het aanspreekpunt gaat eerst naar een interne commissie van de onderwijsinstelling, dan naar de prof van het vak in kwestie en vervolgens nog naar de faculteit. Zowel de prof als de faculteit kunnen de aanpassing nog weigeren nadat de commissie ze al heeft toegekend. Dat de focus niet ligt op haar noden merkt ze bijv. aan het feit dat de onderwijsinstelling aangeeft dat ze niet willen dat medestudenten zouden klagen over de aanpassingen voor haar en dat als zij op een computer van de onderwijsinstelling een examen moet afleggen en vraagt om de cursor groter te maken zodat die duidelijker zichtbaar is voor haar, de eerste bekommernis die ze hoort is dat dit de volgende studenten die op die computer examens afleggen zou kunnen hinderen ...

Door dergelijke zaken voelt ze telkens dat ze zeer veel moeite moet doen om mensen haar situatie te doen begrijpen en enorm dankbaar zou moeten zijn voor elke moeite die er voor haar wordt gedaan, terwijl zij ook maar gewoon net als elke andere student haar studies wil verderzetten, ondanks de moeilijkheden die ze heeft. Het leidt er ook toe dat ze **veel druk ervaart**, meer dan andere studenten, om geen tweede zit te hebben, omdat ze het gevoel heeft dat dan 'de moeite van de aanpassingen voor niets was'.

7. Voorbeeldcases Unia periode 2020 - 2022

- Als hogeschoolstudent moet ik tijdens mijn studies stages lopen. Omdat ik een autismespectrumstoornis heb en daarbij dus ook een hooggevoeligheid, is het voor mij ontzettend zwaar om aan een fulltime ritme te werken. Daarbovenop komen dan nog een heleboel taken, verslagen, opdrachten ... In mijn tweede jaar - toen mijn eerste lange stage van acht weken zou plaatsvinden - vroeg ik dus een spreiding aan. Ik was bereid om in de vakantie verder te doen, gewoon om het voor mezelf leefbaar te maken. Dat werd me geweigerd. 'Oneerlijk tegenover de andere studenten'. Ik begon dus aan een stage waarvan ik wist dat ik ze niet ging volhouden. En ik kreeg gelijk: ik crashte volledig na nog twee weken door te duwen met maagontstekingen en andere fysieke klachten door de overbelasting. Op vrijdag werd ik telkens in de les verwacht. Drie van de acht keren ben ik op school geraakt. De laatste keer moest ik direct iemand verwittigen om me op te halen en naar huis te brengen omdat ik telkens flauwviel. Ik was op. Vorig jaar stond normaal mijn derdejaarsstage voor de deur, maar na een zwaar coronajaar met ontzettend veel bijkomend werk crashte ik weer. Van de ene paniekaanval in de andere. Mijn lichaam zei stop dus ik kon niet anders dan luisteren. 'Een gegeneraliseerde angststoornis', op van de stress. Een jaar rust en aan mezelf werken onder deskundige begeleiding in plaats van studeren. Daaruit heb ik veel meegenomen dus dit jaar begon ik vol nieuwe moed aan mijn laatste jaar van de opleiding. Nogmaals dien ik een aanvraag in om spreiding te krijgen van mijn stage. Ik maak een afspraak bij de studentenbegeleiding die me al direct moet zeggen dat de kans quasi onbestaande is dat dit wordt goedgekeurd. Bij een andere student werd dat namelijk ook geweigerd. De motivatie? 'Oneerlijk tegenover andere studenten. Je moet binnen een bepaalde tijd de nodige competenties verwerven en spreiding zou een vergemakkelijking geven tegenover andere studenten die uiteindelijk hetzelfde diploma ontvangen.' **Ik moet al vijf jaar harder knokken dan die 'andere' studenten omdat ik toevallig geboren ben met ASS, dat is dus rechtvaardigheid?** Iemand met één been een rolstoel weigeren en zeggen dat ze de trap moet nemen omdat andere studenten dat ook moeten: is dat rechtvaardig? Ik ben het zo ontzettend beu dat ik telkens weer tegen dezelfde

muur aanloop puur omdat men niet ziet wat er met mij aan de hand is. De nodige medische verslagen om mijn problematiek te staven maken geen enkel verschil. Hoe kan ik ooit een diploma halen als de verwachtingen onhaalbaar zijn? Moet ik mijn diploma dan opgeven omdat fulltime werken, een eindwerk schrijven en extra opdrachten maken te veel is voor mij? Terwijl ik nog voor geen enkel vak een onvoldoende heb gehaald?

- Ik ben student met ASS. Ik deed begin dit schooljaar een aanvraag voor een individuele aanpassing om mijn examens in een prikkelarme ruimte te kunnen afleggen. Die aanpassing is afgewezen binnen mijn opleiding met de reden dat er niet voldoende middelen zijn. Een andere student binnen hetzelfde departement heeft die aanpassingen wel gekregen. Ik ben zelf al met alternatieve oplossingen naar voor gekomen, maar die werden verworpen. Deftige alternatieven konden ze ook niet voorzien.
- Ik ben student elektromechanica. Ik heb dyslexie en ADD en heb nood aan redelijke aanpassingen tijdens mijn examens. Vorig semester diende ik een aanvraag in voor een examenfaciliteit (= mondelinge toelichting na het examen) maar daarvoor was ik te laat. Dit semester diende ik opnieuw een aanvraag in, deze keer op tijd, en dat werd geweigerd. Ik heb verschillende e-mails uitgewisseld met de docenten van de hogeschool en hierin staat dat zij de aanvraag voor redelijke aanpassingen weigeren door te voeren omdat dat disproportioneel belastend zou zijn voor de docenten van de hogeschool. Ik heb alles op mail staan. Het is wel vrij dringend omdat de examens bijna van start gaan.

8. Goed voorbeeld

Een student die na kanker aanpassingen nodig had, geeft aan dat hij altijd kon rekenen op begrip, individuele begeleiding, een luisterend oor en een menselijke aanpak vanuit zijn hogeschool.

Ervaringen met zorgcoördinator: positief omdat ze altijd zoekt naar oplossingen voor problemen. Ik had na mijn kankerbehandeling depressieve klachten tijdens mijn eerste jaar hoger onderwijs. We bekeken toen samen hoe we mijn studietraject zo aangenaam en draaglijk mogelijk konden maken. Ik besloot toen in het tweede semester om een **verlengd studietraject** aan te gaan. Zo had ik ook nog tijd en energie om onder andere te sporten, muziek te maken en een sociaal leven te hebben, dingen die heel belangrijk zijn in mijn herstel van kanker en bevorderlijk zijn voor mijn geestelijke gezondheid. Indien nodig kan ik ook examenspreiding aanvragen, ook al heb ik reeds een lichter traject. Het is ook al gebeurd dat ik tijdens de examenperiode helemaal uitgeput was. Toen stelde de zorgcoördinator voor om een ziektebriefje te vragen bij de huisarts en de week nadien aan te sluiten bij de inhaalexamens. Dat heb ik toen gedaan en door zulke maatregelen heb ik nog geen herexamens gehad. Eigenlijk heeft de **zorgcoördinator altijd alle mogelijke maatregelen en hulpmiddelen voorgesteld**. Ik kon altijd zelf kiezen of ik daar gebruik van wou maken.

Ervaringen met ISP-begeleider: nadat de zorgcoördinator de optie van een verlengd traject met mij besprak, werd ik doorverwezen naar de Individueel Studieprogramma-begeleider (ISP-begeleider). Dat is een docent die zich ook bezighoudt met de individuele studietrajecten van de studenten. Met hem bekeek ik welke vakken ik per jaar zou opnemen. Dat gebeurt nogal flexibel, het is geen traject dat bij het begin al vastligt voor de komende vier jaar. Bij mijn ISP-begeleider kon ik ook altijd terecht voor een **luisterend oor**. We hebben tijdens mijn opleiding al regelmatig fijne babbels gehad.

Professioneel ontwikkelen: [...] Dit jaar heb ik geen stage, maar er is wel iemand van het secretariaat die alle studenten met een flexibel studietraject een alternatief aanbiedt. Dat is voor ons een grote meerwaarde: in die lessen komen o.a. zich professioneel ontwikkelen, belangrijke data en informatie over verplichte activiteiten en taken zoals de profielopdracht ... aan bod. Zo missen we die belangrijke informatie niet en hebben we ook een luisterend oor en iemand die ons advies geeft over

de examenperiode, stagekeuze enz. Je leert er ook een groepje studenten mee kennen die in een gelijkaardige situatie zitten. We helpen elkaar met vakken die we samen volgen. Dat maakt het ook makkelijker om medestudenten beter te leren kennen.

Ervaringen met de docenten: [...] De docenten zijn heel aanspreekbaar en de meesten maken tijd voor de studenten, als zij met vragen en bezorgdheden zitten. [...] De (meeste) docenten geven echt om het mentaal welzijn van de studenten.

Ervaringen met X in het algemeen: [...]. Ook vanuit X is er STUVO, de dienst studentenvoorzieningen. Ook bij hen kan je terecht voor studiebegeleiding, psychosociale begeleiding en onder andere terugbetaling van activiteiten met medestudenten. Ik vind wel dat de school studenten nog beter mag informeren over het aanbod, maar ik ben blij dat het er is. Zo heb ik ooit in het eerste jaar studiebegeleiding gevolgd, waardoor ik efficiënter leerde studeren wat echt wel nodig was aangezien ik minder energie en concentratie heb dan vroeger.

[...]

Algemene conclusie: Onze opleiding houdt rekening met de soms moeilijke context waarin studenten zich bevinden. De docenten hebben daar expertise in omdat zij doorgaans sociaal werkers van opleiding zijn en omdat er best veel studenten met bijvoorbeeld medische en psychologische moeilijkheden, mantelzorgers en zij-instromers de opleiding volgen. Zij hebben vaak specifieke noden. De **opleiding probeert daar altijd een antwoord op te bieden**. Toch vallen er nog altijd studenten uit omdat het te moeilijk is om hun studie af te ronden. Voor mij blijft het soms ook een uitdaging. Ik heb wel de indruk dat onze school doet wat in haar mogelijkheden ligt, om mij en de andere studenten zo goed mogelijk te ondersteunen.